

LIETUVOS ARCHITEKTŲ RŪMAI

Kalvarijų g. 1, Vilnius. Tel. (+370 5) 2754241, el. p. info@architekturumai.lt, www.architekturumai.lt
Atsiskaitomoji sąskaita LT50 7044 0600 0606 7130 AB SEB, kodas 70440. Įstaigos kodas 301111540

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija
info@am.lt
daiva.venciene@am.lt

2022-07-28 Nr. S22/07/265
Originalas nebus siunčiamas

DĖL STATYBOS KODEKSO KONCEPCIJOS PROJEKTO DERINIMO

Lietuvos architektų rūmams (toliau – **Rūmams**) 2022-07-12 el. laišku buvo pateiktas Statybos kodekso koncepcijos projektas (toliau – **Koncepcijos projektas**) pastaboms ir pasiūlymams pateikti. Atkreipiame dėmesį, kad terminas (5 darbo dienos + 5 darbo dienu pratęsimas po prašymo) pastaboms pateikti yra pernelyg trumpas ir negali būti laikomas proporcingu ir adekvačiu siekiant susipažinti ir pateikti apgalvotas pastabas tokios didelės apimties dokumentui (51 puslapis). Savo poziciją dėl termino pastaboms pateikti esame papildomai išreiškę jungtiniame Rūmų, Lietuvos architektų sąjungos, Lietuvos statybos inžinierių sąjungos ir Lietuvos projektavimo įmonių asociacijos 2022-07-18 prašyme Nr. S22/07/251 „Dėl teisės akto projekto derinimo termino pratęsimo“. Informuojame, kad **Rūmai nepitaria siūlomai Koncepcijos projekto redakcijai** ir teikia šias pastabas:

1. Siūlome Koncepcijos projekto 2 skirsnį „Statybos kodekso reguliavimo dalyko ir tikslų bendroji charakteristika“ išskirti į du atskirus skirsnius „Statybos kodekso reguliavimo dalyko charakteristika“ ir „Statybos kodekso tikslų charakteristika“. Atkreipiame dėmesį, kad reguliavimo dalykas yra tai ką (kokią visuomeninių santykių sritį) reguliuos teisynas, o reguliavimo tikslas – tai ko siekiama reguliavimu, t. y. kokius statybos teisinius santykius norima sukurti. Derinimui pateiktame Koncepcijos projekte šios dvi skirtingos sąvokos sumaišomos į vieną ir aptariamos kartu, dėl ko išlieka neaiški būsimo kodekso reguliuojamų santykių apimtis ir kodifikacijos tikslai. Manome, kad toks sumaišymas iš esmės paneigia pačią Koncepcijos projekto prasmę, nes vėliau kuriant įstatymą, dalyką ir tikslus reikės formuluoti iš naujo.
2. Prašome Koncepcijos projekto 7.1 skirsnį papildyti **architektūrinės kokybės prioriteto principu**. Atkreipiame dėmesį, kad siekiant užtikrinti žmogaus sveikatai ir gerovei palankią aplinką, jos fizinius, psichologinius, socialinius ir estetinius veiksnius, taip pat kad būtų kuriami ir statomi tik harmoningi, tvarūs ir ilgalaikę vertę turintys statiniai šis principas turi būti numatomas kaip pagrindinis ir pirminis Statybos kodekso principas. Šio principo įtvirtinimas Koncepcijos projekte būtinas ir siekiant įgyvendinti Įstatymų koncepcijų rengimo metodikos¹ 9.7 papunkčio ketvirtojoje pastraipoje formuluojamus tikslus: „*įvardyti principus bei apibrėžti jų turinį, kad būsimo įstatymo projekto rengėjai*

¹ Įstatymų koncepcijų rengimo metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2001 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. 277 „Dėl Įstatymų koncepcijų rengimo metodikos patvirtinimo“

turėtų veiklos orientyrus.“ Pažymime, kad visos būsimos kodekso normos tam tikra prasme turi būti vertinamos architektūrinės kokybės kriterijaus išpildymo aspektu. Tik tuomet galima sukurti efektyvų ir kokybišką statybos santykių teisinio reguliavimo rezultatą.

3. Siūlome papildyti Konceptijos projekto 3.1.2 papunktyje pateikiamą Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimų apibendrinimą bendrosios kompetencijos ir administracinių teismų praktikos apžvalgomis. Pažymime, kad būtent bendrosios kompetencijos ir administraciniuose teismuose nagrinėjant bylas yra formuojama aktuali statybų sritį reguliuojančių teisės aktų taikymo praktika, išryškinamos reguliavimo spragos ir pagrindinė problematika. Išsami aktualios Lietuvos Aukščiausiojo teismo ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, nagrinėjant su statybų santykiais susijusias bylas, apžvalga suteiks galimybę koreguoti neaiškias teisės normas ir jų tarpusavio sąveiką, užpildyti spragas, priartinti kodekso reguliavimą prie kasdienės praktikos poreikių.
4. Pažymime, kad Konceptijos projekto 3.2.2.1 papunkčio paskutinėje pastraipoje ir 7.2.13 papunkčio, antroje pastraipoje kalbama atsakomybės perkėlimą profesionaliems (atestuotiems) rinkos dalyviams (architektams, ekspertams, rangovams), atsisakant perteklinio institucijų dalyvavimo ir tikrinimo statybą leidžiančių dokumentų išdavimo procese. Suprantame, kad atsakomybių perkėlimas privačiam sektoriui yra vienas iš biurokratizacijos mažinimo būdų, tačiau su tuo susijusios ir kelios ženklios problemos: neišvengiamai didėjantys atsakomybės draudimo kaštai, draudiko regresinių reikalavimų sureguliuavimo klausimas, galimas kontrolės trūkumas (darbo apmokėjimas tiek projektuotojams, tiek ekspertams vykdomas statytojų lėšomis, o tuo naudojantis ir nesant išorinės kontrolės galimi spaudimo ir manipuliavimo atvejai). Atsižvelgdami į tai, prašome naujai inicijuoti rinkos dalyvių diskusiją dėl atsakomybių perskirstymo klausimo tarp visų statybos procese dalyvaujančių subjektų – derinančiųjų valstybinių institucijų, atestuotų rinkos dalyvių (architektų, ekspertų, rangovų) ir statytojų (užsakovų). Šio perskirstymo esmė turėtų būti nedviprasmiška orientacija į biurokratinio proceso sumažinimą ir adekvatų šių atsakomybių paskirstymą neužkraunant neproporcingos atsakomybės vienai iš santykio šalių. Taip pat Konceptijos projekte prašome aiškiai nurodyti visus subjektus, kuriems bus paskirstyta atsakomybė, ar atsakomybės dalis, dėl nekokybiško rezultato ar atsiradusios žalos.
5. Prašome papildyti Konceptijos projekto 4 skirsnyje pateikiamą užsienio valstybių teisėkūros apžvalgą, apibendrinant ir užsienio šalių patirtį reguliuojant su architektūra susijusius teisinius santykius. Jeigu, kaip ir nurodoma Konceptijos projekto 3.2.2.3 papunktyje, Architektūros įstatymo nuostatos iš dalies bus perkeltos į Statybos kodeksą, atliekant sisteminingą siektina vadovautis užsienio šalių gerąja praktika.
6. Atkreipiame dėmesį, kad Konceptijos projekte svarstoma galimybė į kodifikavimo procesą įtraukti ir teritorijų planavimo teisinę bazę. Vis dėlto Konceptijos projekte teritorijų planavimo srities problematikos pristatymas nėra išsamus ir neatskleidžia pagrindinių teritorijų planavimo trūkumų:
 - 6.1. Konceptijos projekto 3.2.2.1 papunktyje „Savivaldybių institucijos“ nurodoma, kad *„teritorijų planavimo procese susiduriama su dažnais visuomenės ar atskirų nekilnojamojo turto savininkų priekaištais nekompetentingai parenkamiems*

teritorijų planavimo dokumentų sprendiniams ir kad savivaldos institucijos negali argumentuotai pagrįsti, dėl ko atitinkamas sprendinys, parengtas atestuoto projekto vadovo, buvo parinktas konkrečiai teritorijai.“

Pažymėtina, kad toks problematikos formulavimas yra vienpusiškas ir visiškai neatskleidžia šiandieninės teritorijų planavimo praktikos. Vadovaudamiesi Įstatymų koncepcijų rengimo metodikos 9.7 papunkčio trečiąją pastraipą siūlome 3.2.2.1 papunktį papildyti nurodant, kad:

„Teritorijų planavimo proceso problemas galima suskirstyti į dvi grupes. Pirmoji grupė - sisteminiai trūkumai, t. y. teisinio reguliavimo spragos, dėl kurių negali būti užtikrintas nuoseklus teritorijų planavimo procesas, leidžiantis teritorijas vystyti be reikiamo suplanavimo detalumo. Antra grupė, kokybiniai trūkumai – dėl kurių savivaldos institucijos negali užtikrinti racionalaus ir tausojančio teritorijų naudojimo. Suplanuota plėtra dažniausiai kelis kartus viršija esamą užstatymą ir savivaldos institucijos dėl darbo resursų trūkumo paprasčiausiai yra nepajėgios suvaldyti urbanistinę plėtrą.“

6.2. Koncepcijos projekto 3.2.2.2 papunktyje „Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija“ pateiktas analogiškas 3.2.2.1 papunkčiui aprašymas – *„susiduriama su dažnu visuomenės ar atskirų nekilnojamojo turto savininkų priekaištais ir kad savivaldybės institucijos dėl kompetencijų stokos ir vengimo aktyviai įsitraukti į teritorijų planavimo procesus negali argumentuotai pagrįsti, dėl ko atitinkamas sprendinys buvo parinktas konkrečiai teritorijai, o Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija yra įtraukiama į ginčus kaip atitinkamą patikrinimą atlikęs subjektas.“*

Dar kartą pažymime, kad šios, Koncepcijos projekte išskiriamos, problemos akcentavimas ir toliau neįvardina pagrindinių teritorijų planavimo trūkumų. Nesutinkame su Koncepcijos projekto formuojama nuostata, kad savivaldybės institucijos yra nekompetentingos argumentuotai pagrįsti parinktų sprendinių. Pažymime, kad atsakymai visuomenei yra ruošiami kartu su planų rengėjais. Šiuo metu galiojantis teisinis reguliavimas suformavo teritorijų planavimo procesą, kuriame nuolatinis skundų teikimas yra tapęs normalia praktika. Ypatingai trūksta išsamios teritorijų planavimo normų ir teritorijų planavimo dokumentų rengimo metodikos. Siūlome Koncepcijos projekto 3.2.2.2 papunktį papildyti pažymint, kad: **„Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija tikrina tik procedūras ir nagrinėja skundus, tačiau nevertina teritorijų planavimo dokumentų kokybės ir tai yra spraga, kurią būsimasis Statybos kodeksas turėtų užpildyti.“**

6.3. Atsižvelgdami į Koncepcijos projekto plačią apimtį, siūlome papildomai įvertinti ir pagrįsti ar teritorijų planavimą ir statybą reglamentuojančių teisės aktų bendras kodifikavimas galės iš esmės pagerinti teritorijų planavimo teisinio reguliavimo kokybę. Sutinkame, kad peržiūrėti, susisteminti ir tobulinti teritorijų planavimo srities dokumentus yra būtina, tačiau siūlome teritorijų planavimo normas formuluoti atskiroje būsimo Statybos kodekso dalyje. Pažymime, kad papildomai turi būti apsvarstyta ir galimybė teritorijų planavimo teisės aktų kompiliaciją/sistemimą atlikti atskirai, parengiant teisės aktų sąvadą ar kodeksą, kuris būtų skirtas tik teritorijų planavimui ir urbanistikai.

7. Įstatymų koncepcijų rengimo metodikos 11.5 papunktyje numatyta, kad svarstant koncepcijos projektą būtina išanalizuoti ir įvertinti pateiktas pastabas ir pasiūlymus. Atsižvelgiant į tai prašome kartu su Koncepcijos projektu, atliekant derinimo procedūras, kaip atskirą priedą, pateikti ir viešinimo metu gautų pastabų ir pasiūlymų apžvalgą. Papildomai tokioje apžvalgoje siūlytume trumpai nurodyti ar į pastabas buvo atsižvelgta ar pastabos buvo motyvuotai atmestos. Šiuo tikslu palaikytume ir pakartotinę Koncepcijos projekto viešinimo ir pristatymo visuomenei procedūrą. Manome, kad toks lydimosios medžiagos pateikimas leistų išvengti pastabų dubliavimo ir aiškiau pagrįstų Koncepcijos projekte pasirinktus sprendinius.
8. Koncepcijos projekto 3.2.2.3 papunktyje siūloma įvertinti galimybę dalį Architektūros įstatymo nuostatų perkelti į Statybos kodeksą. Pažymėtina, kad dalinis įtraukimas iš esmės prieštarauja kodifikacijos tikslams – sukurti vientisą, aiškia ir struktūruotą statybos santykių teisinio reguliavimo sistemą. Perkėlus tik dalį nuostatų ir išsaugant dualistinę reguliavimą nebus įgyvendinti ir Koncepcijos projekte deklaruojami aiškumo, veiksmingumo ir tikslingumo principai. Siūlome Architektūros įstatymo ir Architektūrų rūmų įstatymo nuostatas pilnai integruoti į rengiamą Statybos kodeksą. Pažymime, kad **Statybos kodekse architektūrą reguliuojančios įstatymo normos turi būti aiškiai išskirtos ir suformuluotos kaip esminės (bendrosios) – skirtos užtikrinti architektūrinių reikalavimų statinių kokybei laikymąsi ir architektūrinės kokybės kontrolę**, tam kad būsimo įstatymo projekto rengėjai turėtų aiškius veiklos orientyrus.
9. Siūlome Koncepcijos projekto 9.4.3 papunktyje planuojamą Statybos kodekso turinį papildyti atskira dalimi, skirta įvardinti visus statybos dalyvius (įskaitant valstybines institucijas) ir nustatyti kiekvieno iš jų teises ir pareigas. Šioje dalyje galėtų būti aiškiai atribojama kiekvieno dalyvio kompetencijų sritis, tarpusavio bendradarbiavimas, reikalavimai išsilavinimui, atestavimo tvarka, atestuojantys subjektai ir t.t. Papildomai, atsižvelgdami į anksčiau išdėstytas pastabas, siūlome, kaip atskiras Statybos kodekso dalis, numatyti architektūrą ir teritorijų planavimą ir 9.4.3 papunktį išdėstyti taip:

„Siūlomas preliminarus Statybos kodekso turinys:

- 1 dalis. Bendrosios nuostatos <...>
- 2 dalis. Statybos santykių subjektai (Asmenys)**
- 3 dalis. Teritorijų planavimas**
- 4 dalis. Architektūra**
- 25 dalis. Projektavimas <...>
- 36 dalis. Statyba <...>
- 47 dalis. Statinių naudojimas ir priežiūra <...>“

Lietuvos architektų rūmų pirmininkas

Lukas Rekevičius

Kazimieras Labokas, el. pastas: kazimieras@architekturumai.lt